

РЕЄСТРАЦІЯ ШЛЮБУ «ONLINE»

REGISTRATION OF MARRIAGE «ONLINE»

Миронюк С.А.,

к.ю.н., старший викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Карабута К.В.,

курсант III курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

У статті є висвітлюються перспективні напрямки вдосконалення процедури реєстрації шлюбу, зокрема, впровадження процедури реєстрації шлюбу online (онлайн). Досліджено процедуру реєстрації шлюбу загалом та процедуру реєстрації шлюбу online. Пропонується висновок про наявність суперечливостей між нормативним закріпленням процедури online реєстрації шлюбу та Законом України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», та з метою їх врегулювання, запропоновано внесення відповідних змін до законодавства України.

Ключові слова: державна реєстрація актів цивільного стану, сім'я, шлюб, реєстрація шлюбу, online реєстрація шлюбу.

В статье освещаются перспективные направления совершенствования процедуры регистрации брака, в частности, внедрение процедуры регистрации брака online. Исследована процедура регистрации брака в целом и процедуру регистрации брака online. Предлагается вывод о наличии противоречий между нормативным закреплением процедуры online регистрации брака и Законом Украины «О государственной регистрации актов гражданского состояния», и с целью их урегулирования, предложено внесение соответствующих изменений в законодательство Украины.

Ключевые слова: государственная регистрация актов гражданского состояния, брак, регистрация брака, online регистрация брака.

The article is to highlight promising areas of improvement marriage registration procedures, including implementing procedures for marriage registration online. Analyzed the value of marriage is enshrined legislator investigated the registration of marriage in general, and online registration procedure marriage in particular. The authors conclude the existence of contradictions between the statutory procedures online marriage and the Law of Ukraine «On state registration of civil status» and to their settlement offer to amend the laws of Ukraine.

Key words: state registration of civil status, marriage, marriage registration, online registration of marriage.

Впровадження процедури реєстрації шлюбу online, з одного боку, спростило цю процедуру, а, з іншого, – викликало багато суперечних питань. Насамперед, ці питання пов'язані із законодавчим забезпеченням регулювання порядку реєстрації шлюбу онлайн.

Метою статті є дослідження суті online реєстрації шлюбу, а також визначення тих змін, які несе це явище для суспільства загалом та для інституту сім'ї зокрема.

Питанням реєстрації актів цивільного стану, або окремих його аспектам, присвячені наукові праці М. М. Агаркова, С. С. Алексєєва, І. А. Бірюкова, Д. В. Боброва, С. М. Братусь, О. В. Дзери, А. С. Довгерта, Г. В. Єрмоменка, Ю. О. Заїки, О. С. Йоффе, Н. С. Кузнєцової, В. І. Курила, В. В. Луць, О. О. Лов'яка, А. В. Омельченка, В. В. Орленка, О. Ю. Піддубного, В. І. Семчика, С. І. Фурси, Я. М. Шевченка, С. І. Шимона, Ю. В. Ярмоленка та ін. Проте необхідно зазначити, що на сьогоднішній день, у зв'язку із встановленням реєстрації шлюбу в режимі online, дане питання ретельно досліджено не було, що створює значну наукову зацікавленість.

Відповідно до ст. 1 Сімейного кодексу України (далі – СК України), СК України визначає засади шлюбу, особисті немайнові та майнові права і обов'язки подружжя, підстави виникнення, зміст особистих немайнових і майнових прав та обов'язків батьків і дітей, усиновлювачів та усиновлених, інших членів сім'ї та родичів [1].

Дослідження та вивчення будь-яких інститутів сімейного права неможливе без визначення змісту поняття «сім'я». Це поняття викликає інтерес і є об'єктом досліджень серед науковців різних галузей: філософії, демографії, соціології та ін., у т. ч. серед юристів-науковців, зокрема в галузі сімейного права [2, с. 40].

У давньоруській мові під терміном «сім'я» розуміли товариство, засноване на договорі, угоду. У деяких законодавчих актах XV ст. слово «сім'я» замінювалося словом «артель» (промисел). Така ознака сім'ї залишилася і пізніше [3, с. 44].

Так, у довідковій літературі зазначалося, що сім'я є результатом тривалої еволюції людських відносин. У тлумачному словнику В. Даля зазначено: «Сім'я, сімейство –

це сукупність близьких родичів, які живуть разом (батьки з дітьми, одружений син або незаміжня донька, які живуть окремо, складають вже іншу сім'ю)» [4, с. 44].

Як ми бачимо, визначень поняття «сім'я» існує багато, але для нас є цікавим поняття, яке закріплене у ст. 3 СК України, а саме: «Сім'я є первинним та основним осередком суспільства. Сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік, у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та інших поважних причин не проживають спільно» [1].

Як правова категорія сім'я включає в себе у т. ч. подружжя, тобто осіб, які знаходяться у шлюбі. Варто відзначити, що відповідно до ст. 21 СК України, шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану [1].

На думку багатьох науковців, яку ми підтримуємо, визначення шлюбу є недосконалим, оскільки не містить обов'язкових ознак та умов шлюбу: свобода шлюбних відносин, вільний союз, рівність подружжя тощо.

Порядок та процедура реєстрації даного акту цивільного стану займає важливе місце в інституті сімейних відносин, і завдяки технологічному розвитку взагалі, і розвитку ІТ-технологій зокрема, з'явилась така можливість, як реєстрація актів цивільного стану online.

Зокрема, було введено в роботу ВЕБ-портал «Звернення у сфері державної реєстрації актів цивільного стану», який створює можливість реєстрації шлюбу online, але змін до Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» (далі – Закон), СК України та Цивільного кодексу України щодо процедури реєстрації такого шлюбу внесено не було [5].

Процедура реєстрації шлюбу закріплена в главі 4 «Державна реєстрація шлюбу» СК України, а також здійснення механізму правового регулювання актів цивільного стану, зокрема реєстрації шлюбу, визначені у Законі [5].

Зазначеними законодавчими актами визначено правові та організаційні засади державної реєстрації актів цивільного стану та врегульовано відносини, пов'язані з

проведенням державної реєстрації актів цивільного стану, внесенням змін до актових записів цивільного стану, їх поновленням і анулюванням та визначено засади діяльності органів державної РАЦС.

Новелою у системі цивільного права, зокрема, відносно реєстрації актів цивільного стану, є електронна система, яка була створена Міністерством юстиції України, а саме портал «Звернення у сфері державної реєстрації актів цивільного стану» [6].

Для реєстрації шлюбів online, відповідно до «Порядку розгляду відділами державної реєстрації актів цивільного стану – учасниками пілотного проекту заяв у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, поданих через мережу Інтернет» (далі – Порядок) потрібно подати заяву або звернення.

Заява – це документ, надісланий із накладеним електронним цифровим підписом. Отже, особа надсилає заяву із потрібними сканованими документами. В день, коли надійшла заява, працівник відділу РАЦС розглядає папери і дає відповідь, в якій зазначає дату отримання свідоцтва про шлюб. Якщо в особи, що має бажання зареєструвати шлюбні відносини, відсутній електронний цифровий підпис, існує можливість подання online звернення для того, аби оформити заяву. Таке звернення розглядається відразу. У цьому випадку впродовж трьох днів особи зобов'язані прийти до органу РАЦС, аби підписати заяву про реєстрацію шлюбу.

Необхідно наголосити, що заява може містити прохання не лише про реєстрацію шлюбу, а й про розірвання шлюбу на підставі судового рішення; зміну прізвища; повторну видачу свідоцтва про реєстрацію акту цивільного стану; надання витягу з реєстру; внесення змін до актового запису [6].

Досить цікавим є питання щодо нормативного закріплення процедури online реєстрації шлюбу.

Відповідно до ч. 1 ст. 14 Закону, для державної реєстрації шлюбу жінкою та чоловіком особисто подається заява до органу державної РАЦС за їх вибором. Особи, які подали заяву про державну реєстрацію шлюбу, вважаються нареченими [5].

Якщо жінка та/або чоловік не можуть через поважну причину особисто подати заяву про реєстрацію шлюбу, таку заяву, нотаріально засвідчену, можуть подати їх представники. Повноваження представника повинні бути нотаріально засвідчені.

Аналогічне положення закріплено у ч. 2 ст. 28 СК України: «Заява про реєстрацію шлюбу подається жінкою та чоловіком особисто».

У даних нормативних положення двояко сприймається конструкція, яка закріплює подачу заяви особисто. На

нашу думку, під особистою подачею заяви слід розуміти безпосереднє з'явлення жінки та чоловіка до органів державної РАЦС та подання власноруч заповненої письмової заяви, а не подача цієї заяви у електронній формі, як це робиться зараз, за відсутності нормативного закріплення цієї процедури.

Варто наголосити, що Порядок визначає процедуру розгляду заяв про державну реєстрацію шлюбу, поданих в електронній формі. Зокрема, відповідно до абз. 1 Розділу 2: «Жінка та чоловік (далі – заявники) можуть подати до обраного ними відділу державної РАЦС заяву про державну реєстрацію шлюбу в електронній формі».

Постає логічне питання щодо законності дій працівників РАЦСу щодо розгляду електронних заяв, адже процедура цього розгляду не передбачена у законодавчих актах.

Тому, виходячи з цього, на нашу думку, з метою врегулювання суперечностей, доцільно було б викласти ч. 1 ст. 14 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» у такій редакції:

«1. Для державної реєстрації шлюбу жінкою та чоловіком особисто подається до органу державної реєстрації актів цивільного стану за їх вибором, заява, або подається електронна форма заяви з використанням електронного цифрового підпису.

Особи, які подали заяву про державну реєстрацію шлюбу, вважаються нареченими.

2. Якщо жінка та/або чоловік не можуть через поважну причину особисто подати заяву про реєстрацію шлюбу, таку заяву, нотаріально засвідчену, можуть подати їх представники. Повноваження представника повинні бути нотаріально засвідчені».

Частина 2 ст. 28 СК України, відповідно, повинна бути викладена у такій редакції:

«Заява про реєстрацію шлюбу подається жінкою та чоловіком особисто, або подається електронна форма заяви з використанням електронного цифрового підпису».

Отже, нововведення органами державної влади можливості реєстрації шлюбу в режимі online значною мірою спрощує зазначену процедуру. Така можливість надає змогу особам зареєструвати відносини та створити сім'ю навіть за наявності браку часу. Реєстрація шлюбу online зумовлена розвитком української держави і являє собою елемент демократичної та правової держави. Ця процедура несе в собі позитивні явища, адже вона значно заощаджує час, сили та кошти жінки та чоловіка, що бажають закріпити свої відносини відповідно до закону. Проте, процедура реєстрації шлюбу online недостатньо врегульована на законодавчому рівні, що призводить до певних питань, які потребують врегулювання.

ЛІТЕРАТУРА

- Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
- Мальцев С. О. Насильственные преступники и их жертвы : гендерно-криминологические аспекты / С. О. Мальцев // Следователь. – 2005. – № 12. – С. 39–43.
- Харчук В. Генезис спеціальних міжнародних договорів у сфері протидії рабству та торгівлі людьми / В. Харчук // Юридичний журнал. – 2010. – № 10. – С. 35–41.
- Міленко В. Жінки і діти, які зазнали насилля в сім'ї. Робота психологічної та соціальної служби : завдання, форми і перспективи / В. Міленко // Психолог. (Шкільний світ). – 2010. – № 35/36. – С. 48–51.
- Про державну реєстрацію актів цивільного стану : Закон України від 01 липня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 38. – Ст. 509.
- Інформаційний центр Державного підприємства Міністерства юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dracs.minjust.gov.ua/Main_menu/Index.